

חינוך לחיים

פרשת חיי שרה

אליעזר, עבד אברהם, שימש את אברהם אבינו באמונה ובמסירות במשך 70 שנה. עליו נאמר 'וירק את חניכיו ילידי ביתו שמונה עשר ושלוש מאות' שהכוונה לאליעזר שנחשב ל318. יש בזה מסירות נפש גדולה מצידו שהסכים כך לצאת למלחמה. וכך בברית בין הבתרים נא' 'ואני הולך עירי ובן משק ביתי הוא דמשק אליעזר' ודרשו דמשק – דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים. ועם כל זאת, מאחר שהיה מזרעו של חם, אבי כנען היה נחשב אליעזר בגדר 'ארוך' שהרי בת היתה לאליעזר וביקש להשיאה ליצחק, אמר לו אברהם 'אתה ארוך ואני ברוך, ואין ארוך מתדבק בברוך' עשרות שנות שימוש בנאמנות לא עזרו להוציאו מגדר ארוך. אבל שהגיע לחרן אמר לו לבן 'בוא ברוך השם' – יצא מכלל ארוך לברוך. ונשאלת השאלה הרי שירת בנאמנות 70 שנה ולא עזר, ומה עכשיו השתנה שנהפך לברוך? מה עשה מיוחד באותו יום?

התשובה היא שבאותה שעה ביטל אליעזר את רצונו לגמרי. וממי למד אליעזר לבטל רצונו כליל? מן הארץ למד זאת!! ונסביר, נאמר 'ואבוא היום אל העין' אומר רש"י היום יצאתי והיום באתי, מכאן שקפצה לו הארץ מה הכוונה? ועוד נשאל שמטיל אברהם עליו את השליחות אמר 'ואשביעך בה' אלוקי השמים ואלוקי הארץ' לכאורה היה די שיאמר ואשביעך בה' ומדוע הזכיר את השמים והארץ?

בתהילים כת' 'עיני בנאמני ארץ לשבת עמדי' מדוע לא נאמר נאמני רוח אלא נאמני ארץ? מסביר בעל ערוגות הבושם נא' 'ויקרא אלוקים ליבשה ארץ' למה נקרא שמה 'ארץ' שרצתה לעשות רצון קונה. ולכאורה הרי כל הנבראים עושים באימה וביראה רצון קונם ומה מיוחד בארץ שזכתה להקרא ארץ כי עושה רצון קונה?

מובא שהקב"ה התייעץ עם כל הנבראים האם מסכימים להברא בצורתם, כאשר התייעץ עם השמים ודאי שהסכימו הרי זו מקום רוחני מרומם, קרוב לבורא עולם, אין רשעים שעוברים על רצון ה'. אולם כאשר בא הקב"ה אל הארץ והציע לה להיות גשמית וחומרית, זהו מקום שפל ונחות ביותר שקיים בכל הבריאה, היצר הרע שולט במלוא תוקפו, מסית ומדיח אנשים לעבור רצון קונם, אם כן, לא מן הנמנע שהיתה הארץ אומרת להקב"ה שאין היא חפצה להיברא כך בצורתה ולהיות מרוחקת כל כך מהקב"ה. אבל הארץ מיד הסכימה, בשמחה וברצון, כי כך רצון ה', כל רצונה היה לעשות את רצון ה' אפילו שהיא תהיה החלק השפל בכל הבריאה. ולכן נקרא שמה 'ארץ' שרצתה לעשות רצון קונה.

אליעזר למד מוסר מהארץ. במשך זמן קינן בליבו הרצון להשתדך עם רבו, זו היתה משאת חיו של אליעזר, והוא רומז את דבריו 'אלי לא תלך האישה אחרי' 'אלי' בכתוב חסר לרמז שקיווה שיעזב את רצונו של יצחק 'אלי' אל ביתו. אך אברהם אבינו דחה אותו באומרו 'בני ברוך ואתה ארוך', ואין ארוך מדבק בברוך. כל חלומותיו של אליעזר התנפצו בבת אחת, אכזבה ועוגמת נפש. אך אליעזר ביטל את רצונו מפני רצון אברהם ומילא את שליחותו בנאמנות רבה ובאופן מושלם!! ממי למד זאת אליעזר? מהארץ!! לעשות רצון קונה!!

וזו בעצם ההסבר 'מכאן שקפצה לו הארץ' מתי שכ"כ רצה להדבק באברהם וסורב 'קפצה לו הארץ'. קפצה לפניו דרגתה הנשגבה של הארץ, וממנה למד שלכל אחד בעולם יש שליחות מיוחדת שעליו לקיים בשלמותה!! ועל כן בהגיעו לחרן נאמר לו 'בוא ברוך ה' שעי' ששירת אותו צדיק באמונה יצא מכלל ארוך לכלל ברוך.

ונעמיק יותר – מהו לשון ארוך? ארוך זה מלשון חסרון ונחיתות, חסרון שייך בדבר שהוא בר השוואה לאחר, מאחר שבעת ההשוואה עולה שהאחד חסר ונחות לעומת משנהו. כמו שאצל הנחש נאמר 'ארוך אתה מכל הבהמה' משווים את הנחש לכל הבהמות, ומההשוואה עולה שיש בנחש חסרון לעומתם, ששאר בע"ח הולכים ברגליהם והנחש זוחל על גחונו. אבל בדבר שאינו בא השוואה לא שייך חסרון. כשנאמר לחם 'ארוך כנען' הרי זה משום שחם היה אחד משלושת בני נח ולכן שייך להשוואת ביניהם ולקבוצת שלבן אחד יש חסרון לעומת הבן השני. אם האדם משווה את כוחותיו ויכולותיו לכוחות ויכולות של בני אדם אחרים, הוא כאילו רואה את עצמו כבהמה לעומת שאר בני אדם...

כאשר בא האדם להכרה ברורה, כי לכל אחד בעולם יש ייעוד ושליחות המיוחדים לו והשית' נותן לכל אחד כלים מיוחדים לשליחות המיוחדת לו. ברור לאותו אדם שאין לו הכלים שיש לחברו, כי חברו קיבל כלים משלו שבהם יוכל למלא את השליחות המיוחדת שלו. אין שום השתוות והתדמות ביניהם.

חלק מקללת הנחש הוא 'ארוך אתה מכל הבהמה' הקב"ה הטביע בנחש רגש נחיתות כלפי כל הבהמות, ולעולם אין הנחש שמח בחלקו. ליבו יוצא מקנאה, כאשר הוא רואה את כל הבהמות מהלכות על ארבע ואילו הוא זוחל על גחונו. מעולם לא הגיע הנחש להכרה והשגה שיש לכל אחד שליחות מיוחדת ואין לו לבחוש בקדרת חברו.

אדם שכל ימיו משווה את עצמו ביחס לחבריו, והוא אכול קנאה כשהוא רואה שחברו מוצלח ומוכשר ממנו – הריהו גורם לעצמו ח'ו את קללת הנחש, שהרי הוא חש תחושת 'ארוך אתה'.

הלימוד הזה, שלמד אליעזר מהארץ, הוא לימוד חשוב ביותר לכל אחד ואחד מאיתנו

חיי האדם מלאים חלישות הדעת, שנאה וקנאה בין שכנים, יריבות גלויה וסמויה בין קרובים וידידים. ומהי הסיבה לכך? אדם מרגיש שהוא 'בהשתוות ובהתדמות' אל שכנו, קרובו או ידידו. הוא משווה את עצמו אליו, ואם הוא רואה שהשני יותר מוצלח ומוכשר מיד הוא נתקף קנאה וחלישות הדעת. התרופה לכך נמצאת בדברי אליעזר 'למלך שקפצה לו הדרך' כל אדם ואדם צריך שתקפוץ לו הדרך.. שישכיל להבין, שעליו למלא את השליחות המיוחדת לו, בהתאם לכלים המיוחדים שניתנו לו. אין השוואות ואין 'ארוכים'. על האדם לדעת שאין הקב"ה בא בטרפוניה עם בריותיו ואינו דורש מה שהאדם אינו יכול. כשיידע האדם מה רצון ה' ממנו, יחדל מלבחוש בקדרת אחרים ולקנא בהצלחתם, וכך יצא מכלל ארוך לכלל ברוך.

הכל תלוי בנו – בידינו הדבר!!!

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

(להאמין בעצמנו)